

2. Πρίζυκ

Ο τόνοσ

Γρέκϑυ ιαζυκ μά πρίζυκ, κτωρύ ιε ποηυβλιύ.

- Καζδέ σλοϑο, κτωρέ μά ασποή δϑε σλαβικυ, μά πρίζυκ.
- Ιεδνοσλαβιχéné σλοϑά sú bez πρίζυκϑ, okrem opytovacích zámen príslonkových πού (kde, kam, odkiaľ), πώς (ako) a spojky ή (alebo, buď).
- Πρίζυκ σα οζναχύιε χιarkou (´) nad samohláskou zdôrazňovanej slabiky, podobne ako dlžeň v slovenskom jazyku.
- Πρίζυκ môže byť na poslednej, predposlednej alebo tretej slabike od konca slova.

Napr.: νερό – voda, μένω – bývať, zostávať, ώρα – hodina, vyučovanie, lekcia.

Hlavné pravidlá písania πρίζυκϑ:

- ✓ V gréckych dvojhláskach αι, ει, οι, ου, αυ, ευ πíšeme πρίζυκ nad druhú samohlásku.

Napr.: παίζω – hrať, εμείζ – my, οίκος – dom, ακούω – počuť, αύριο – zajtra, φεύγω – odchádzať.

- ✓ Pred veľkým začiatočným písmenom sa πρίζυκ οζναχύιε pred písmenom vľavo hore.

Napr.: Άννα – Anna, Άγιον Όρος – Svätá Hora, Έλληνας – Grék.

- ✓ V slove s veľkými písmenami sa πρίζυκ nepíše.

Napr.: ΒΙΒΛΙΟ – kniha, ΕΛΛΑΔΑ – Grécko.

- ✓ Πρίζυκ ιε veľmi dôležitý, pretože môže úplne zmeniť zmysel slova.

Napr.: πότε – kedy ποτέ – nikdy
ο νόμος – zákon ο νομός – okres
δίπλα – vedľa διπλά – dvojmo
πώς – ako πως – že
ή – alebo η – určitý člen ženského rodu

- ✓ Ak ιε πρίζυκ na prvej samohláske, dvojhláska σα χίτα ako dve hlásky.

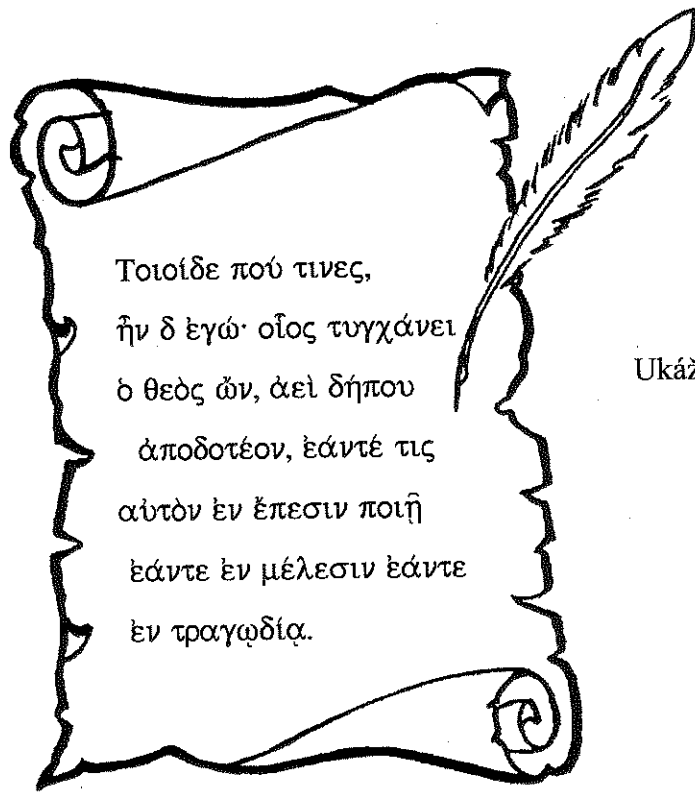
Napr.: τσάι – čaj, ρολόι – hodinky.

- ✓ Dvojhlásky αι, ει, οι, υι, ου vyslovujeme ako jednu hlásku. Ak ich chceme vysloviť

- osobitne, nad ι a υ dáϑame dve bodky (´) – dialytiká (τα διαλυτικά) ι´, υ´, aby σα zdôraznila osobitná výslovnosť predchádzajúcej samohlásky α, ε, ο, υ. Dialytiká nedáϑame nad ι a υ, ak samohlásky α, ε, ο, υ majú πρίζυκ.

Napr.: χαϊδέω – hladit', hladkať
θεικός – božský, nádherný
κοροϊδέω – vysmievať sa
μυϊκός – svalový
αϑπνία – nespravosť
προϑπηρεσία – predchádzajúce zamestnanie

Po roku 1982 bolo v novogréckom jazyku zjednodušené οζναχóϑanie πρίζυκϑ. Πρίζυκ σα οζναχύιε jednotne χιarkou nad samohláskou zdôrazňovanej slabiky.



Τοιοῖδε πού τινες,
 ἦν δ' ἐγώ· οἶος τυγχάνει
 ὁ θεὸς ὦν, ἀεὶ δῆπου
 ἀποδοτέον, ἕάντε τις
 αὐτὸν ἐν ἔπεσιν ποιῆ
 ἕάντε ἐν μέλεσιν ἕάντε
 ἐν τραγωδίᾳ.

Ukážka starogréckeho textu

A. Čítajte jednoslabičné slová bez prízvuku:

ναι – άπο
 δεν – zápor
 σε – na
 την – ju
 το – určitý člen
 σαν – ako
 μας – nás
 τους – ich
 σας – vás

B. Čítajte slová s prízvukom:

εγώ – ja
 αυτός – on
 μαθητής – žiak
 δασκάλα – učiteľka
 κοπέλα – dievča
 μέλι – med
 αυτοκίνητο – auto
 ζάχαρη – cukor
 Λίβανος – Libanon

Cvičte správnu výslovnosť dvojhlások:

Γ. Ak je prízvuk na druhej samohláske, dvojhlásku čítame spolu:

αι μαθαίνω, παιζω, αιτηση, αισθημα, αινιγμα.
ει είμαι, σχολειο, υγεία, ψυγείο, χημεία, φαρμακείο
οι οινος, οικος, μοιρα, μοιρασμα, οιστρος
ου ουζο, ουτε, ρουχο, κουλτούρα, παπούτσι
αυ αυριο, Αυγουστος, θαυμα, αυξηση

Δ. Ak je prízvuk na prvej samohláske, dvojhlásku čítame samostatne:

ρολοι, κομπολοι, σοι, Μαιος, τσάι, πλάι, νεράιδα, κεικ, Καιρο
 βοθηθα, νόημα, αηδονι, καημος
 ταιζω, Ζαιρ, φαι, λαικός, γαιδουράκι, μαιμού, μαιδανος,
 κοροιδεύω, προιόν, προισταμενος, βοιδακι, αυπνία, προυπόθεση
 Μπουενος Αιρες, Ριο ντε Τζανερο
 Ταιβαν, Σιδνει, Μαιάμι

E. *Nájdite nesprávny prízvuk a vyznačte ho správne:*

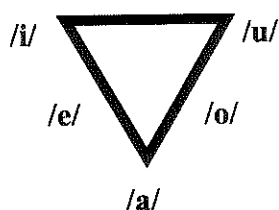
άυριο, σχολείο, εμείς, νάυτης, δείχνω, Α΄γιος
θάυμα, Άγουστος, Α΄ννα, γραφείο
ακούω, έυκολος, ψυγείο

TETPADIΟ, ΠΑΤΕ΄ΡΑΣ, ΤΟ΄ΝΟΣ

3. Výslovnosť gréckych samohlások

Samohlásky (τα φωνήεντα): α, ε, η, ι, ο, υ, ω.

Dvojhásky (τα δίψηφα φωνήεντα): αι, ει, οι, υι, ου.



| samohláska | | | |
|------------|--------|---------|-------|
| | predná | stredná | zadná |
| zatvorené | /i/ | | /u/ |
| stredové | /e/ | | /o/ |
| otvorené | | /a/ | |

Slovenské /a/ píšeme v gréckom jazyku ako α

/e/ môžeme napísať dvomi spôsobmi: ε, αι

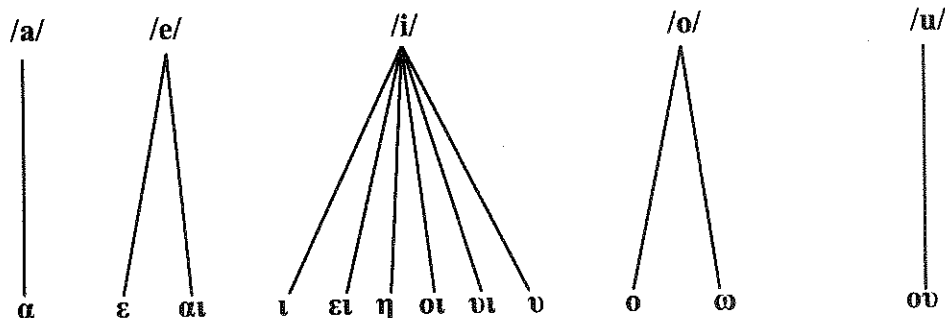
/i/ môžeme napísať šiestimi spôsobmi: ι, ει, η, οι, υι, υ

/o/ môžeme napísať dvomi spôsobmi: ο, ω

/u/ píšeme ako ου



Vyslovte:



Napíšte:

βλέπω – vidieť

εγώ – ja

μαθαίνω – učiť sa

ναί – áno

παιδί – dieťa

βιβλίο – kniha

είμαι – som

σχολείο – škola

φοιτητής – študent

υιός – syn

ύπνος – spánok

Σλοβακία – Slovensko

όνομα – meno

όχι – nie

γράφω – písať

τώρα – teraz

ουρανός – nebo

κουτί – krabica

Cvičte výslovnosť samohlások:

Samohlásky:

- /a/ αλλά, μαμά, ανανάς, Άννα, άλλα, σαν, σας
/e/ 1. ένα, ένας, μένω, έλα, λέω, λέμε
2. ναι, αίμα, λαιμός, Αίγυπτος, αίτηση, αιτία
/o/ 1. μόνο, μόνος, νόμος, νονός, όλος
2. ώμος, ζώο, ώρα, ωράριο, ώριμος
/u/ μου, νους, ουρανός, ούζο, ούτε, ουσία
/i/ 1. μία, ιστορία, φίλος, κρίμα, μαζί, μικρός
2. εικόνα, είμαι, εμείς, δείγμα, δείχνω
3. μήλο, μήνας, μάθημα, φίλη, σχολή, χρήμα
4. οικονομία, οίκος, οικογένεια, ομόνοια, μοίρα
5. υιός, υιοθεσία, υιοθετώ
6. υγεία, μολύβι, εσύ, ψυχή, γυμνάσιο, γύρω, ψυγείο

Υύσλοvnosť dvojhlasok (oi συνδoυασμοί) av a ev:

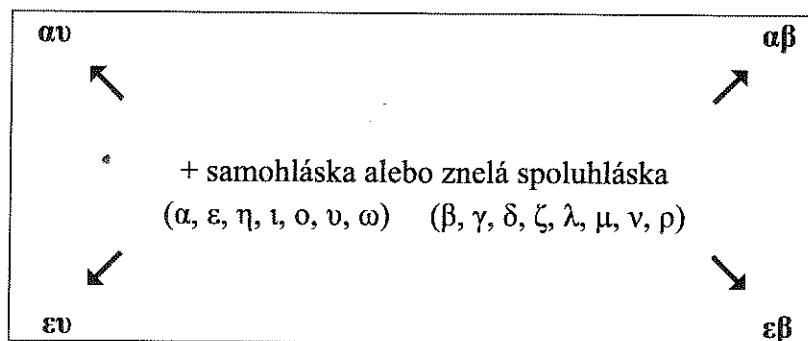
Ak za dvojhlaskami av a ev nasleduje samohláska (α, ε, η, ι, ο, υ, ω) alebo znelá spoluhláska (β, γ, δ, ζ, λ, μ, ν, ρ), čítame ich ako av a ev.



I. Napíšte:



Čítajte:

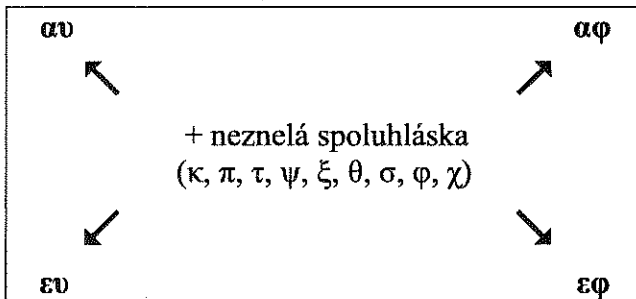


Príklady: av ev
αυλή μαζεύω
αύριο ζεύγος
αυγό ευλογία
θαύμα Ευρώπη
παύω δουλεύω
Αύγουστος Εύβοια

Ak za dvojhlaskami av a ev nasleduje neznelá spoluhláska (κ, π, τ, ψ, ξ, θ, σ, φ, χ), čítame ich ako af a ef.



II. Napište:



Čítajte:

| | |
|--------------|-----------|
| Příklady: af | ef |
| αυστηρός | ευχή |
| αυτός | εύκολος |
| ναύτης | γεύση |
| αυξάνω | Δευτέρα |
| Ναύπακτος | ευχαριστώ |
| | Ευτυχία |

Pomôcka: Καπετάνιε ψάξε!

4. Výslovnosť gréckych spoluhlások

Spoluhlásky (τα σύμφωνα): β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ (17):

1. **znelé** (ηχηρά): β, γ, δ, ζ, λ, μ, ν, ρ

2. **neznelé** (άηχα): θ, κ, ξ, π, σ, τ, φ, χ, ψ.

Delenie spoluhlások:

| podľa miesta, v ktorom sa tvoria | podľa trvania | | | | | |
|--|---------------|-------|---------|-------|--------|--------|
| | chvíľkové | | trvalé | | | |
| | neznelé | znelé | neznelé | znelé | nosové | plynné |
| perové | π | μπ | φ | β | μ | |
| zubné | τ | ντ | θ | δ | | |
| sykavky | τσ | τζ | σ | ζ | | |
| hrdelné | κ | γκ | χ | γ | | |
| jazykové | | | | | ν | λ, ρ |

Výslovnosť:

/θ/ sa vyslovuje ako anglické neznelé th v slovách thing, three.

/δ/ sa vyslovuje ako anglické znelé th v slovách the, brother, father.

Dvojité spoluhlásky (τα διπλά σύμφωνα) ξ a ψ:

ξ → έξι, ξανά, ξύλο, ξεχνώ, ξημέρωμα, έξω, ξέρω

ψ → ψωμί, ψάρι, ψάλλω, ψηλά, ψάχνω, ψέμα, ψήφος

Zdvojené spoluhlásky (τα όμοια σύμφωνα):

| | | | |
|----|---|---|--|
| ββ | ⇒ | v | Σάββας, Σάββατο |
| κκ | ⇒ | k | εκκλησία, εκκρεμά, ανέκκλητος, κόκκινος |
| λλ | ⇒ | l | αγγέλλω, αλλά, αλλαγή, μέλλον, μαλλί, συλλογή, συλλαβή |
| μμ | ⇒ | m | άμμος, βλέμμα, γράμμα, γραμματική, κόμμα, συμμαθητής |
| νν | ⇒ | n | γεννώ, εννέα, εννιακόσια, έννοια, γενναίος, εννοώ |
| ππ | ⇒ | p | παππούς, ιπποδρόμιο, ιππότης, Φιλιπίνες |

| | | | |
|----|---|---|--|
| ρρ | ⇒ | r | αρραβόνας, αρρώστια, αρρυθμία, αρρωσταίνω, ισορροπία |
| σσ | ⇒ | s | γλώσσα, θάλασσα, μέλισσα, τέσσερα, τάσσω |
| ττ | ⇒ | t | ελάττωμα, ελαττώνω, περιττός, Αττική |



Napište:



Vyslovte:

| | | | |
|----|---|----|---|
| μπ | → | b | <u>μπαμπάς</u> , <u>μπανάνα</u> , <u>μπάνιο</u> , <u>μπακάλης</u> , <u>μπίρα</u> |
| ντ | → | d | <u>ντομάτα</u> , <u>ντροπή</u> , <u>νταντά</u> , <u>ντους</u> , <u>ντύνω</u> |
| γγ | → | ng | <u>Αγγλία</u> , <u>άγγελος</u> , <u>αγγούρι</u> , <u>αγγελία</u> |
| τσ | → | c | <u>τσάντα</u> , <u>τσέπη</u> , <u>τσάι</u> , <u>έτσι</u> , <u>τσιγάρο</u> , <u>Τσεχία</u> |
| τζ | → | dz | <u>τζάκι</u> , <u>τζάμι</u> , <u>τζίρος</u> , <u>τζαζ</u> , <u>τζιπ</u> |
| γκ | → | ng | <u>αγκαλιά</u> , <u>αγκάθι</u> |

- μπ**
- ako **b** na začiatku slova: μπαμπάς, μπανάνα, μπάνιο, μπακάλης, μπίρα.
 - ako **mb** uprostred slova: Όλυμπος, τεμπέλης, κουμπί.
 - ako **m + b** v slovách: κομπανία, κομπρέσα, σύμπτωμα.

- ντ**
- ako **d** na začiatku slova: ντομάτα, ντροπή, νταντά, ντους, ντύνω.
 - ako **nd** uprostred slova: πένντε, πονντίκι, πάνντα, σύνντομος, ανντί.

- γγ**
- ako tvrdé **ng**, keď nasleduje spoluhláska alebo **α, ο, ω, ου**: Αγγλία, αγγούρι, δίφθογγος.
 - ako jemné **ngh**, keď nasleduje **ε, αι, η, ι, ει, οι, υ**: άγγελος, αγγελία.

- τσ** ako **c** v slovách: τσάντα, τσέπη, τσάι, έτσι, τσιγάρο, Τσεχία.

- τζ** ako **dz** v slovách: τζάκι, τζάμι, τζίρος, τζαζ, τζιπ, τζατζίκι.

- γκ**
- ako **g** v slovách: γκρεμίζω, γκάζι, γκρι, γκρίζος.
 - ako **ng** v slovách: αγκαλιά, αγκάθι, ανάγκη.
 - ako **n + k** v slovách: ελεγκτής, Φραγκφούρτη.

- γχ** ako **nch** v slovách: αγχόνη, αγχιστεία, αγχώνω.

Cvičte výslovnosť spoluhlások:

Spoluhlásky:

| | |
|-----|---|
| /β/ | ανάβω, βιβλίο, βάφω, βέρα, βουνό |
| /γ/ | γάλα, γαλανός, εγώ, γωνία, γούνα |
| /δ/ | δίνω, δύο, δηλαδή, δόξα, δόντι |
| /ζ/ | ζακέτα, ζέστη, ζωή, ζώνη, ζουμί |
| /θ/ | θέλω, θάλασσα, θάνατος, θέατρο, Θεός |
| /κ/ | κάθε, καλάθι, κέρασι, κατάσταση, κασέτα |
| /λ/ | λάδι, λαός, λέω, λόγος, λέξη, λεμόνι |

| | |
|-----|---|
| /μ/ | μητέρα, μέλι, μαγαζί, μαζί, μαχαίρι |
| /ν/ | νερό, νέος, νεκρός, ναός, νύφη |
| /ξ/ | ξανά, έξι, έξω, ξανθός, ξένος |
| /π/ | παιδί, πόδι, πόλη, ποτήρι, παζάρι |
| /ρ/ | ράβω, ρίχνω, ρόδο, ρύζι, Ρώμη |
| /σ/ | σαλάτα, σεντόνι, σιτάρι, σήμερα, στόλος |
| /ς/ | Κώστας, πατέρας, φως, δάσκαλος, πώς |
| /τ/ | ταινία, τιμή, τραπέζι, τοπίο, τώρα |
| /φ/ | φόβος, φανάρι, φως, φεύγω, φέτος |
| /χ/ | χάρη, χαρτί, χαλί, χημεία, χέρι |
| /ψ/ | ψωμί, ψάρι, ψάχνω, ψήνω, ψυχή |

Dvojaká výslovnosť spoluhlások γ, κ, χ:



Napíšte:



Vyslovte:

- γ**
- ako **j**, keď stojí pred **ε, αι, η, ι, ει, οι, υ**: γιαγιά (jajá), γύρω (jíro), γελώ (jeló), γένια (jénia), γίνομαι (jínome).
 - ako hrdelné **gh**, keď stojí pred **α, ο, ω, ου**: γάλα (ghála), εγώ (eghó), γωνία (ghonía), γούνα (ghúna), λαγός (laghós).
- κ**
- ako **k**, keď stojí pred **α, ο, ω, ου** alebo pred spoluhláskou: κακός (kakós), κανείς (kanís), κόκαλο (kókalo), κλαίω (kléó).
 - ako zmäkčené **kj** pred **ε, αι, η, ι, ει, οι, υ**: κενός (kjenós), και (kje), κιμωλία (kjimolía), κοινός (kjinós).
- χ**
- ako **ch**, keď stojí pred **α, ο, ω, ου** alebo pred spoluhláskou: χορός (chorós), χαλάζι (chalázi), χρέμα (chríma), χρόνος (chrónos).
 - ako zmäkčené **chj** pred **ε, αι, η, ι, ει, οι, υ**: όχι (óchji), χέρι (chjéri), τύχη (tíchji), μαχαίρι (machjéri), χημεία (chjmía).

A. Doplňte vhodnú sigmu σ a ς:

| | |
|------------------|--------------|
| σ χολείο | αυτός |
|τιλό | φοιτητή..... |
| εύ | άνδρα..... |
| Καλη.....πέρα | πίνακα..... |
| Κώ.....τα..... | Πέτρο..... |
| δά.....καλο..... | άνθρωπο..... |
| Βα.....ίλη..... | πίνακα..... |

Na začiatku a uprostred slova píšeme **σ**.
Na konci slova píšeme **ς**.

B. Zopakujte si správnu výslovnosť:

| | |
|-----------|---|
| δ | Δαβίδ, δηλαδή, δύο, Δανιήλ, δέμα, δούλος, Δούναβης |
| ντ | ντομάτα, ποντίκι, πέντε, ντύνω, πάντα, ντουλάπι, άντε |
| θ | θάλασσα, μάθημα, θεά, Θωμάς, θάλαμος, θέλω, θέατρο |
| αυ | αυτός, αύριο, αυξάνω, αυγό, θαύμα, αυστηρός |
| ευ | ευχή, ευλογία, δουλεύω, Δευτέρα, ευχαριστώ |